EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 09 25
COM(2025) 517 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Devintoji metinė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės įgyvendinimo ataskaita

Turinys

1. Įvadas 1
1.1. Turkija ir pabėgėlių krizė 1
1.2. ES reagavimas į krizę ir Priemonės nustatymas 2
2. Priemonės veikimas 3
3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis 4
4. Priemonės įgyvendinimas 6
5. Stebėsena, vertinimas ir auditas 14
6. Komunikacija ir matomumas 15
7. Išvados ir tolesni veiksmai 15

1. Įvadas

Pagal Komisijos sprendimo C(2015) 9500[1] (toliau – Sprendimas) 8 straipsnio 1 dalį Komisija privalo reguliariai informuoti Europos Parlamentą ir Tarybą apie Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės (toliau – Priemonė) įgyvendinimą. Pagal sprendimo 8 straipsnio 2 dalį, Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai kasmet privalo teikti Priemonės įgyvendinimo ataskaitą. Pirmoji metinė Priemonės įgyvendinimo ataskaita paskelbta 2017 m. kovo mėn.[2] Visas metines ataskaitas galima rasti Pabėgėlių rėmimo priemonės interneto svetainėje. Ši ataskaita grindžiama duomenimis iki 2025 m. vasario mėn. imtinai.

1.1.1. Turkija ir pabėgėlių krizė

Turkija dėl savo geografinės padėties yra svarbi pabėgėlių ir migrantų priėmimo ir tranzito šalis. Turkijos vyriausybės pateiktais duomenimis, 2025 m. sausio mėn. šalyje buvo 2 888 876 sirai, kuriems suteikta laikinoji apsauga, ir daugiau kaip 300 000 registruotų pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų, daugiausia iš Afganistano, Irako, Irano ir Somalio[3][4]. Tai turėjo didelį poveikį priimančiosioms bendruomenėms. Užsitęsęs Sirijos pabėgėlių buvimas šalyje dėl priverstinio perkėlimo ir neteisėtai iš Afganistano į Turkiją atvykstančių asmenų skaičiaus didėjimas lemia tai, kad pabėgėlių, migrantų ir priimančiųjų bendruomenių socialinei sanglaudai kyla vis daugiau iššūkių. Be to, nemažėja spaudimas Turkijos ir Irano pasienyje. 2024 m. gruodžio mėn. žlugus B. al-Assado režimui, Turkijos valdžios institucijų pateikti duomenys rodo, kad išaugo sieną su Sirija kertančių sirų, turinčių laikinos apsaugos statusą Turkijoje, skaičius. Nėra visiškai aišku, ar asmenys grįžta visam laikui, ar tai yra į kelionę nuvykti ir pabūti išsiruošę asmenys[5]. Turkijos valdžios institucijos pabrėžė, kad grįžimas turėtų būti savanoriškas, saugus, orus ir tvarkingas.

Turkija toliau deda labai dideles pastangas pabėgėlių bei migrantų priėmimo ir jų poreikių tenkinimo srityje ir pakartojo esanti įsipareigojusi įgyvendinti 2016 m. kovo 18 d. ES ir Turkijos pareiškimą[6] (toliau – Pareiškimas). ES ir Turkijos pareiškimas ir toliau davė konkrečių rezultatų 2024 m. Į Graikiją jūra ir į Bulgariją sausuma neteisėtai atvykstančių asmenų skaičius

---

[1] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimas C(2015) 9500 dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą – pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę.

[2] https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/9dc8736f-c734-48be-8678-aca919a6a1bf_en.

[3] https://en.goc.gov.tr/irregular-migration.

[4] Turkijos prieglobsčio sistemos ypatybė yra susijusi su tuo, kad šalis 1951 m. Ženevos konvencijos 1967 m. Niujorko protokolą pasirašė su išlyga. Tai reiškia, kad didžioji dauguma pabėgėlių Turkijoje negali prašyti suteikti visateisį pabėgėlio statusą ir gali siekti tik sąlyginio pabėgėlio statuso; jei jis suteikiamas, būti šalyje leidžiama iki tol, kol pripažintas pabėgėlis perkeliamas į trečiąją šalį.

[5] 2025 m. sausio 29 d. Turkijos vidaus reikalų ministerija paskelbė, kad nuo 2024 m. gruodžio 9 d. į Siriją grįžo 81 576 pabėgėliai. Be to, atsižvelgdama į UNHCR rekomendaciją, ji patvirtino, kad Prezidentas R. Erdoğanas suteikė galimybę sirams iš Turkijos leistis į kelionę nuvykti ir pabūti nuo 2025 m. sausio 1 d. iki liepos 1 d. Per šį šešių mėnesių laikotarpį paskirta „šeimos galva“ galės tris kartus atvykti į šalį / išvykti iš jos neprarasdamas laikinosios apsaugos statuso.

[6] http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

didėjo, nors buvo vis dar mažesnis, palyginti su skaičiumi iki Pareiškimo, o į Italiją ir vyriausybės kontroliuojamą Kipro teritoriją atvykstančių asmenų skaičius gerokai sumažėjo[7].

Pagal Pareiškimą toliau buvo įgyvendinamas perkėlimas į ES pagal schemą „1:1“. Nuo 2016 m. balandžio mėn. iki 2025 m. vasario mėn. iš Turkijos į ES buvo perkelta 43 815 Sirijos pabėgėlių. Nuo 2016 m. iš Graikijos salų į Turkiją buvo grąžinta 2 140 migrantų. Kadangi Turkijos valdžios institucijos neatšaukė savo 2020 m. kovo mėn. sprendimo dėl COVID-19 pandemijos sustabdyti grąžinimo operacijas pagal Pareiškimą, nuo to laiko jokios grąžinimo operacijos nevykdomos, nepaisant pakartotinių Europos Komisijos ir Graikijos valdžios institucijų prašymų.

2020 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba susitarė pradėti įgyvendinti pozityvią ES ir Turkijos darbotvarkę. Nustatytos keturios prioritetinės sritys: i) muitų sąjungos veikimo gerinimas ir diskusijų dėl jos modernizavimo atnaujinimas; ii) migracija ir parama pabėgėliams; iii) aukšto lygio dialogai ir iv) žmonių tarpusavio ryšiai ir judumas. 2021 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba pakartojo, kad ES, nors ir pasilieka galimybę proceso nebetęsti, tebėra pasirengusi laipsniškai ir proporcingai bendradarbiauti su Turkija, kad būtų sustiprintas bendradarbiavimas keliose bendro intereso srityse, jei bus laikomasi nustatytų sąlygų, išdėstytų 2021 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadose ir ankstesnėse Europos Vadovų Tarybos išvadose. 2023 m. lapkričio 29 d. paskelbtu bendru komunikatu sureaguota į 2023 m. birželio 29–30 d. Europos Vadovų Tarybos raginimą vyriausiajam įgaliotiniui ir Komisijai pateikti ataskaitą apie ES ir Turkijos santykių būklę. Komunikate pateikta keletas pasiūlymų, kaip suaktyvinti dvišalius santykius, be kita ko, migracijos valdymo ir finansinės paramos pabėgėliams bei priimančiosioms bendruomenėms srityse. 2023 m. lapkričio mėn. Briuselyje įvyko ES ir Turkijos aukšto lygio dialogas migracijos ir saugumo klausimais, o naują susitikimą numatoma surengti pirmąjį 2025 m. pusmetį.

1.2. ES reagavimas į krizę ir Priemonės nustatymas

Reaguodama į ES valstybių narių raginimą skirti daugiau papildomų lėšų pabėgėliams Turkijoje remti, Komisija 2015 m. lapkričio 24 d. savo sprendimu, vėliau iš dalies pakeistu 2016 m. vasario 10 d., 2018 m. kovo 14 d. ir liepos 24 d., nustatė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę. Priemonė – tai mechanizmas, kuriuo koordinuojamas tiek ES biudžete numatytų lėšų, tiek papildomų

[7] 2024 m. sausio–gruodžio mėn. iš Turkijos į ES atvyko 65 574 neteisėti migrantai, palyginti su 57 597 tuo pačiu laikotarpiu 2023 m., t. y. 14 proc. daugiau. 2024 m. neteisėtai jūra į Graikiją atvykstančių asmenų skaičius iš viso padidėjo 31 proc., palyginti su 2023 m. Į Graikiją sausuma neteisėtai atvykstančių asmenų skaičius padidėjo daug mažiau – 2 proc. Kartu 2024 m. sausio–gruodžio mėn. per žaliąją liniją į Kiprą atvykstančių asmenų skaičius sumažėjo 42 proc., palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2023 m. Be to, 2025 m. sausio–vasario mėn. iš Turkijos į ES atvyko 4 537 neteisėti migrantai, palyginti su 7 426 tuo pačiu laikotarpiu 2024 m., t. y. 39 proc. mažiau. 2024 m. migracijos maršrutu iš Turkijos į Italiją atvykusių asmenų skaičius – apie 3 366 asmenys – gerokai sumažėjo; todėl Turkijai kaip kilmės šaliai tenka 5 proc. neteisėto sienos kirtimo į Italiją atvejų. 2015 m., prieš paskelbiant ES ir Turkijos pareiškimą, rytinės Vidužemio jūros regiono dalies maršrutu neteisėtai atvyko 885 386 asmenys.

valstybių narių įnašų, į ES biudžetą įtrauktų kaip išorės asignuotosios pajamos[8], telkimo procesas. Valstybės narės politiškai įsipareigojo teikti nacionalinius įnašus pagal ES valstybių narių ir Europos Komisijos bendrą susitarimą, priimtą 2016 m. vasario 3 d. ir atnaujintą susitarus dėl antrosios Priemonės dalies[9]. Bendruoju susitarimu taip pat nustatyta sąlygų sistema.

2016 m. kovo 18 d. ES valstybių narių valstybių ir vyriausybių vadovai ir Turkija dar kartą patvirtino įsipareigojimą įgyvendinti bendrą veiksmų planą ir susitarė dėl papildomų priemonių, kuriomis siekiama sutvirtinti ES ir Turkijos ryšius ir spręsti migracijos krizę[10]. Turkija ir ES pripažino, kad reikia imtis papildomų skubių ir ryžtingų pastangų. Konkrečiau tariant, ES ir Turkijos pareiškime raginama suardyti neteisėtu žmonių gabenimu besiverčiančių asmenų verslo modelį ir suteikti gyvybe rizikuojantiems migrantams alternatyvą, kad būtų nutraukta neteisėta migracija iš Turkijos į ES, taip pat paspartinti Priemonės įgyvendinimą.

Pirmajai Priemonės daliai (2016–2017 m.) iš viso skirta 3 mlrd. EUR[11], antrajai daliai (2018–2019 m.) papildomai skirta 3 mlrd. EUR, o bendra Priemonės lėšų suma siekė 6 mlrd. EUR. Po šio posėdžio Komisija netrukus sudarė sutartis dėl pirmųjų projektų. Iki 2020 m. gruodžio 31 d. Komisija sudarė sutartis dėl visų Priemonės veiklos asignavimų; iki 2024 m. pabaigos buvo išmokėta daugiau kaip 5,7 mlrd. EUR.

2. Priemonės veikimas

Priemonė yra koordinavimo mechanizmas, kuriuo naudojantis galima greitai, veiksmingai ir efektyviai telkti ES pagalbą pabėgėliams Turkijoje, užtikrinant patikimą finansų valdymą. Priemone užtikrinamas optimalus esamų ES finansavimo priemonių (pavyzdžiui, humanitarinės pagalbos ir (arba) paramos vystymuisi) sutelkimas, siekiant visapusiškai ir suderintai patenkinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių poreikius[12].

Priemonės iniciatyvinis komitetas teikia strategines gaires dėl prioritetų, remtinų veiksmų rūšių, skirtinų sumų ir sutelktinų finansavimo priemonių, taip pat dėl sąlygų, susijusių su

[8] Išorės pajamos pagal 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 (OL L 298, 2012 10 26, p. 1) 21 straipsnio 2 dalies b punktą (įnašams, atliktiems 2016 m. ir iki 2018 m. rugpjūčio 1 d.) ir pagal 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių 21 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunktį, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018 7 30, p. 1).

[9] hhttps://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/lt/pdf.

[10] http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/.

[11] Šie 3 mlrd. EUR – tai suma, kuri papildė 345 mln. EUR, kuriuos prieš Priemonės įgyvendinimo pradžią Komisija Turkijai jau skyrė reaguodama į Sirijos pabėgėlių krizę, be to, ta suma papildė valstybių narių teikiamą dvišalę pagalbą.

[12] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 2 straipsnis „Priemonės tikslai“.

Turkijos įsipareigojimų pagal 2015 m. lapkričio 29 d. ES ir Turkijos bendrą veiksmų planą (toliau – Bendras veiksmų planas) vykdymu[13].

Vis dar svarbūs aspektai – Priemonės projektų tvarumas ir bendra Turkijos institucijų atsakomybė. Tvarumo ir poveikio svarba buvo pabrėžta 2024 m. balandžio mėn. Europos Audito Rūmų antrosios specialiosios ataskaitos rekomendacijose. Prioritetinės pagalbos sritys nustatytos remiantis išsamiu ir nepriklausomu poreikių vertinimu, kuris buvo atnaujintas 2018 m.

Priemone koordinuojamas finansavimas, skiriamas pagal šias išorės finansavimo priemones[14]: i) humanitarinę pagalbą; ii) Europos kaimynystės priemonę; iii) Vystomojo bendradarbiavimo finansinę priemonę; iv) Pasirengimo narystei paramos priemonę (PNPP) ir v) priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos. ES biudžeto lėšomis finansuojamos priemonės įgyvendinamos laikantis ES finansinių taisyklių ir reglamentų, taikomų tiek tiesioginiam, tiek netiesioginiam valdymui. Pagalbos įgyvendinimas priklausys nuo to, ar Turkija griežtai laikysis Bendro veiksmų plano ir Pareiškimo įpareigojimų.

3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis

Bendras Priemone koordinuojamas biudžetas yra 6 mlrd. EUR, sutelkti dviem dalimis. Pirmos ir antros dalių projektai vykdomi iki 2025 m. pabaigos (keturi projektai pratęsti iki 2029 m. pabaigos dėl *force majeure*, pvz., 2023 m. žemės drebėjimo), daug projektų pagal pirmąją dalį užbaigti, o daugumą projektų numatyta užbaigti laiku arba iki galutinio termino. Pagal 2016 m. 1,6 mlrd. EUR vertės Specialiąją priemonę vykdomų projektų įgyvendinimo laikotarpis dėl COVID-19 pandemijos buvo išimties tvarka pratęstas, kad būtų įmanoma pasiekti deklaruotus visų projektų tikslus.

Pirmajai daliai skirta 3 mlrd. EUR, iš jų 1 mlrd. EUR skirtas iš ES biudžeto, o 2 mlrd. EUR dvišaliais įnašais skyrė valstybės narės. Antrąją dalį taip pat sudarė 3 mlrd. EUR – 2 mlrd. EUR skirta iš ES biudžeto, o 1 mlrd. EUR skyrė valstybės narės[15].

Kalbant apie ES biudžeto lėšas, iš 1 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2016–2017 m., 2016 m. buvo sutelkta 250 mln. EUR, o 2017 m. – 750 mln. EUR. Iš 2 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2018–2019 m., 2018 m. buvo sutelkta 550 mln. EUR, o likusi suma – 2019 m.

---

[13] Žr. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 su pakeitimais, padarytais Komisijos sprendimu C(2016) 855, 5 straipsnio 1 dalį.

[14] Europos kaimynystės priemonės ir vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės įnašai buvo atitinkamai perduoti Pasirengimo narystei paramos priemonei bei ES patikos fondui ir pagal šias priemones panaudoti. Iš esmės visi įnašai į Priemonės biudžetą, skirti ES regioniniam patikos fondui, sukurtam reaguojant į Sirijos krizę (iš PNPP ir mažesniu mastu iš vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės), buvo panaudoti nehumanitarinei pagalbai teikti.

[15] https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

Kalbant apie valstybių narių įnašus, 2016 m. valstybės narės Priemonės pirmajai daliai skyrė 677 mln. EUR, 2017 m. – 847 mln. EUR, 2018 m. – 396 mln. EUR, o 2019 m. – 80 mln. EUR. Antrajai daliai 2018 m. valstybės narės skyrė 68 mln. EUR, 2019 m. – 202 mln. EUR, 2020 m. – 265 mln. EUR, 2021 m. – 166 mln. EUR, 2022 m. – 165 mln. EUR, o 2023 m. – paskutinius mokėjimus (134 mln. EUR). Valstybių narių įnašai, kaip išorės asignuotosios pajamos, buvo tiesiogiai pervesti į ES biudžetą ir priskirti Pasirengimo narystei paramos priemonės ir humanitarinės pagalbos biudžeto eilutėms.

Valstybių narių įnašų *į* Priemonės biudžetą mokėjimo rodiklis iš esmės ir toliau atitinka *iš* Priemonės mokamų išmokų, kurioms tie įnašai naudojami, rodiklį.

Papildoma ES parama pabėgėliams Turkijoje, nepatenkanti į Priemonės taikymo sritį

2020 m. Komisija papildomai skyrė 535 mln. EUR humanitariniams veiksmams Turkijoje remti ne pagal Priemonę. Teikiant šią pagalbą pabėgėliams daugiausia dėmesio buvo skiriama pagrindiniams poreikiams, apsaugai, švietimui ir sveikatos priežiūrai, dėl visos jos buvo sudarytos sutartys ir ji buvo išmokėta.

Ši tendencija nepakito ir 2021 m. Atsižvelgdama į tų metų birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadas, Komisija 2021–2023 m. pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms Turkijoje sutelkė dar 3 mlrd. EUR. Šiuo finansavimu buvo siekiama užtikrinti, kad pagrindiniai Priemonės intervenciniai veiksmai galėtų būti tęsiami prioritetinėse humanitarinės pagalbos, pagrindinių poreikių, švietimo ir sveikatos, taip pat migracijos valdymo ir sienų kontrolės srityse. Į jį taip pat įtraukta 150 mln. EUR pagal Migracijos ir vidaus reikalų GD priemones, visų pirma ES valstybių narių vykdomam perkėlimui iš Turkijos remti, o taip pat migracijos valdymui, sienų valdymui ir kovai su neteisėtu žmonių gabenimu remti. Be to, į jį įtraukta 14,4 mln. EUR pagal 2024 m. spalio mėn. priimtą paramos priemonę.

Didelė 2021–2023 m. finansavimo dalis buvo sutelkta reaguojant į pražūtingus 2023 m. žemės drebėjimus Turkijoje – iš viso 355,6 mln. EUR buvo skirta socialinei ir ekonominei paramai, savivaldybių infrastruktūrai, švietimo infrastruktūrai ir sveikatos infrastruktūrai.

Priėmus susitarimą dėl 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos (DFP) tikslinimo, 2024 m. vasario mėn. Europos Vadovų Taryba nusprendė skirti dar 2 mlrd. EUR veiksmingam bendradarbiavimui migracijos srityje su ES nepriklausančiomis šalimis palaikyti, įskaitant paramą Sirijos pabėgėliams Turkijoje.

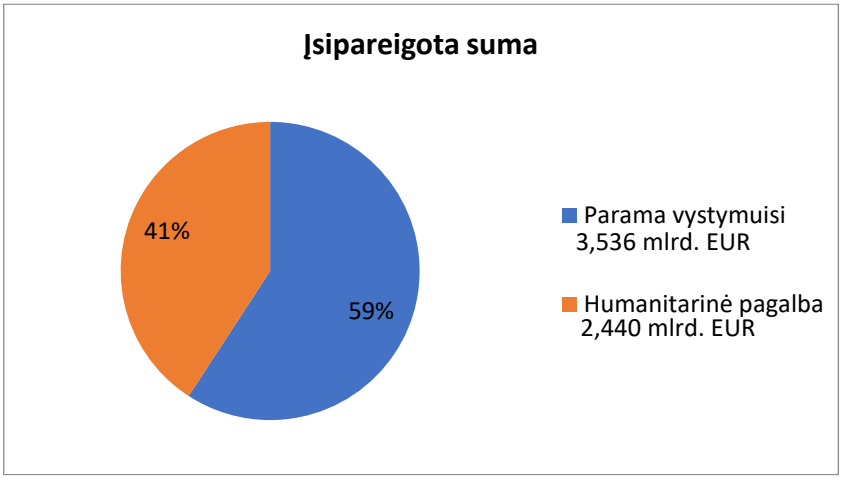
2024 m. gegužės mėn. konferencijoje dėl Sirijos Komisija įsipareigojo skirti 1 mlrd. EUR paramą pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms Turkijoje. Šią sumą sudarė 520 mln. EUR iš įprasto 2024 m. biudžeto, siekiant užtikrinti, kad pagalba pabėgėliams būtų toliau teikiama, ir 480 mln. EUR iš pirmiau minėto 2 mlrd. EUR asignavimo laikotarpio pradžioje, paliekant apie 1,5 mlrd. EUR 2025–2027 m. Į 1 mlrd. EUR paketą įtrauktos penkios priemonės, kuriomis daugiausia dėmesio skiriama: i) švietimui – 80 mln. EUR; ii)

pagrindiniams poreikiams, sveikatos priežiūrai, savivaldybių paslaugoms ir socialinei sanglaudai (421 mln. EUR); iii) migracijos valdymui ir sienų kontrolei (398 mln. EUR); iv) atidėjiniams galimam būsimam Europos investicijų banko bendradarbiavimo atnaujinimui, dėl kurio gali būti teikiamos paskolos su pabėgėliais susijusioms investicijoms (75 mln. EUR), ir v) humanitarinei pagalbai (26 mln. EUR).

Bendra pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms Turkijoje nuo 2011 m. skirtos ES paramos suma siekia 12,4 mlrd. EUR. Tai apima 2011–2016 m. sutelktą 345 mln. EUR paramą pabėgėliams, 6 mlrd. EUR sumą pagal Priemonę, 535 mln. EUR tarpinį finansavimą 2020 m. ir 3 mlrd. EUR papildomą finansavimą 2021–2023 m., taip pat 1 mln. EUR 2024 m. ir dar 1,5 mlrd. EUR iki 2027 m.

4. Priemonės įgyvendinimas

Priemonė įgyvendinama kaip humanitarinė pagalba ir parama vystymuisi. Pagal pirmąją dalį atitinkamiems komponentams skirta maždaug 1,4 mlrd. EUR ir 1,6 mlrd. EUR. Kadangi Sirijos krizė užsitęsė, pagal antrąją dalį vykdomais intervenciniais veiksmais daugiausia dėmesio buvo skiriama socialinės ir ekonominės paramos veiklai ir pragyvenimo galimybių kūrimui. Pagal antrąją dalį 1,04 mlrd. EUR skirta humanitarinei pagalbai, o 1,9 mlrd. EUR – paramai vystymuisi[16].
Toliau nurodyta, kaip paskirstytos visos Priemonės humanitarinės pagalbos ir paramos vystymuisi lėšos nuo 2024 m. gruodžio mėn.:

Išsami informacija pateikiama internetinėje projektų lentelėje[17].

[16] Likusi 60 mln. EUR suma skirta administracinei ir operacinei pagalbai, kuri teikiama Priemonės įgyvendinimo reikmėms.

[17] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.

Pagal Priemonę teikiama pagalba grindžiama projektais. Išmokamos lėšos priklauso nuo Priemonės intervencinių veiksmų įgyvendinimo pažangos. Parama pagal priemonę apima pagalbą tiek pabėgėliams, tiek priimančiosioms bendruomenėms.
Pagal Priemonę teikiama **humanitarinė pagalba** pažeidžiamiausiems pabėgėliams, skiriant pakankamą paramą pagrindiniams poreikiams patenkinti ir apsaugai užtikrinti[18]. Be to, paslaugų teikimo spragos šalinamos pasitelkiant specializuotas agentūras ir partnerius, vykdančius veiklą prioritetinėse sveikatos priežiūros ir švietimo srityse. ES teikiama humanitarinė pagalba grindžiama 2007 m. Europos konsensusu dėl humanitarinės pagalbos[19], kuriame nustatyta, kad ES, kaip humanitarinės pagalbos teikėja, laikosi humanitarinių žmoniškumo, neutralumo, nešališkumo ir nepriklausomumo principų, kaip nurodyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 214 straipsnyje ir Reglamente (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos[2021].

Pasitelkus 21 partnerį, pagal Priemonės pirmosios ir antrosios dalies humanitarinį komponentą iš viso įgyvendinti 65 projektai. Įgyvendinant šiuos projektus atsižvelgiama į pagrindinius Turkijoje esančių pažeidžiamiausių pabėgėlių poreikius, užtikrinama jų apsauga, švietimas ir sveikatos priežiūra. Įgyvendinant pirmąją dalį humanitarinei pagalbai skirta ir sutartimis patvirtinta apie 1,4 mlrd. EUR, o išmokėta – 1,4 mlrd. EUR; įgyvendinant antrąją dalį sutartimis patvirtinta 1,05 mlrd. EUR, o išmokėta 1,04 mln. EUR.

Parama vystymuisi padeda tenkinti ilgalaikius pabėgėlių poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, švietimu ir socialiniu bei ekonominiu vystymusi, visų pirma su viešųjų paslaugų prieinamumu ir pragyvenimo galimybėmis, taip pat su savivaldybių infrastruktūra. Be to, teikiant paramą vystymuisi daug dėmesio skiriama pažeidžiamoms grupėms ir į intervencinius veiksmus integruojamas lyčių aspektas, pavyzdžiui, tokie klausimai kaip moterų ir mergaičių apsauga nuo seksualinio smurto ir smurto dėl lyties, taip pat galimybių naudotis lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugomis didinimas.

Pagal Priemonės vystymosi komponentą toliau buvo daroma pažanga įgyvendinant 26 projektus, dėl kurių sudarytos sutartys pagal pirmąją dalį. Penkiolikai iš šių projektų įgyvendinti iš Europos Sąjungos regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, iš viso skirta 293 mln. EUR kartu su asignavimu, administruojamu tiesiogiai pagal Pasirengimo narystei paramos priemonę[22].

[18] Pagal Priemone apsaugai iš viso skirta 352 mln. EUR, visų pirma teikiant humanitarinę pagalbą. Veikla apėmė pabėgėlių registravimą ir tikrinimą, Turkijos migracijos valdymo institucijos institucinių gebėjimų stiprinimą ir tikslines pažeidžiamų grupių apsaugos intervencines priemones. Apsauga taip pat buvo integruota į tokias sritis kaip pagrindiniai poreikiai, sveikata ir švietimas.
[19] Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų bendras pareiškimas.
[20] 1996 m. birželio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos.
[21] Europos Komisijos teikiama humanitarinė pagalba grindžiama metiniais konkrečioms šalims skirtais humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planais. Komisijos ir jos partnerių bendradarbiavimo humanitarinės pagalbos srityje sistema yra nustatyta Komisijos finansiniais ir administraciniais pagrindų susitarimais su tarptautinėmis organizacijomis ir partnerystės pagrindų susitarimais su nevyriausybinėmis organizacijomis.
[22] Pagal Priemonę PNPP lėšos administruojamos laikantis Finansinio reglamento antros dalies IV antraštinės dalies taisyklių dėl išorės veiksmų ir paties reglamento taikymo taisyklių.

Iš visos 3,5 mlrd. EUR sumos, kuri paramai vystymuisi skirta pagal abi dalis, įgyvendinantiesiems partneriams išmokėta beveik 3,2 mlrd. EUR[23]. Įgyvendinant pirmąją dalį vystomajai paramai skirta ir sutartimis patvirtinta apie 1,6 mlrd. EUR, o išmokėta – 1,6 mlrd. EUR; įgyvendinant antrąją dalį sutartimis patvirtinta 1,9 mlrd. EUR, o išmokėta beveik 1,7 mln. EUR.
Pagal Priemonės vystymosi komponentą sudaryta 14 sutarčių, kurios tebevykdomos.

2024 m. Priemonės įgyvendinimui įtakos turėjo labai didelė infliacija Turkijoje ir su valiutos kursu susiję iššūkiai. Dėl to reikėjo sumažinti kai kurių projektų apimtį.

Priemonės intervenciniai veiksmai kiekvienoje prioritetinėje srityje

Pažanga, pasiekta kiekvienoje prioritetinėje srityje, finansuojama pagal abi Priemonės dalis, pristatoma Priemonės stebėsenos ataskaitose[24]. Pasiekta svarbių rezultatų toliau nurodytose prioritetinėse srityse.

Švietimas

Švietimo paramai pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 2,08 mlrd. EUR.

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą švietimui skirta daugiau kaip 181 mln. EUR. Pagal Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programą (CCTE) remiamas pabėgėlių vaikų priėmimas į mokyklas ir mokyklų lankymas, kas mėnesį pabėgėlių šeimoms skiriant išmokas su sąlyga, kad moksleiviai reguliariai lankys mokyklą. 2024 m. pagal programą CCTE VI buvo paremta iki 585 000 pažeidžiamų pabėgėlių vaikų: reguliariai valstybines mokyklas lankantiems vaikams skirti sąlyginiai pinigų pervedimai švietimo srityje. Iš viso 42 312 pabėgėlių vaikų, kuriems gresia pavojus, per Turkijos vyriausybės socialinių paslaugų centrus ir Turkijos Raudonojo Pusmėnulio bendruomenės centrus pasinaudojo apsaugos paslaugomis.

2024 m. rugsėjo mėn. paramos pinigais lygis buvo pakoreguotas, kad būtų sušvelnintas neigiamas didelės infliacijos poveikis. Tačiau dėl finansinių sunkumų ir tikrinimo sistemos, susijusios su gavėjo adresu, taikymo, per metus studentų, kurie naudojasi programa, skaičius šiek tiek sumažėjo. Pagal šią sistemą šeimų, kurioms suteikta laikinoji apsauga ir kurios pakeitė gyvenamąją vietą be išankstinio valdžios institucijų sutikimo, statusas sustabdytas, todėl joms nebebuvo taikytos socialinės paramos programos.

2024 m. rugpjūčio mėn. vidaus reikalų ministras paskelbė, kad 729 000 sirų, kuriems suteikta laikinoji apsauga, registruoti adresai neatitinka jų buvimo vietos ir kad jie turėtų atnaujinti jų registraciją. Todėl vaikai iš šių šeimų negalėjo gauti paramos pagal socialinės paramos

[23] Į šią sumą taip pat įskaičiuotos išmokos pagal ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, įgyvendinamus projektus, kuriems dar neskirta lėšų iš ES biudžeto.
[24] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.

programas, pavyzdžiui, Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui (CCTE), arba turėjo visiškai pasitraukti iš programos. Siekdama spręsti šiuos uždavinius, Šeimos ir socialinių paslaugų ministerija 2024 m. paskutinį ketvirtį sustiprino vaikų apsaugos komponentą.

2023 m. sausio mėn. Nacionalinio švietimo ministerija baigė įgyvendinti Priemonės pavyzdinę 400 mln. EUR programą (Įtraukaus sirų vaikų švietimo Turkijos švietimo sistemoje skatinimas (PIKTES II)). Po to pradėtas įgyvendinti projektas – PIKTES+[25], kurio bendras biudžetas – 300 mln. EUR ir kuris finansuojamas kaip papildoma pagalba pabėgėliams Turkijoje. 2024 m. lapkričio mėn. PIKTES+ skirta dar 80 mln. EUR, kad būtų sumokėti mokytojų atlyginimai.

Šioje prioritetinėje srityje bendras ES pagalbos pabėgėliams tikslas ir toliau buvo visų pabėgėlių vaikų integravimas į oficialią Turkijos švietimo sistemą, įtraukiant mokyklos nelankančius vaikus ir kuriant saugius mokymosi būdus, taip pat gerinant mokymosi rezultatus. 2024 m. kovo mėn. duomenimis, 74 proc. (834 169) pabėgėlių vaikų dalyvavo formaliojo švietimo programose (įskaitant ikimokyklinio ugdymo įstaigas) 29 provincijose, kuriose gyvena daugiausia pabėgėlių ir kurioms taikoma PIKTES+ programa.

Pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių studentų, gaunančių pagal Priemonę remiamas stipendijas lankyti techninio ir profesinio mokymo arba aukštojo mokslo įstaigas, skaičius siekia 29 049. Dauguma šių studentų buvo pabėgėliai ir išlaikyta lyčių pusiausvyra.

Pagal Priemonę taip pat buvo toliau remiama švietimo infrastruktūros plėtra ir sprendžiama mokyklų perpildymo problema. Padaryta didelė pažanga, susijusi su modernizuotų ir užbaigtų švietimo įstaigų skaičiumi. Svarbus modernizavimo rezultatas – pradinėse ir vidurinėse mokyklose įrengta 8 700 išmaniųjų lentų. Iki šiol naudojant Priemonės paramą modernizuota daugiau kaip 12 000 objektų.

Be to, pagal projektus „Švietimas visiems krizės metu“ ir „Švietimo infrastruktūra atsparumui didinti“ buvo pastatytos 175 mokyklos ir pradėtos teikti švietimo paslaugos. 50 mokyklų elektros energiją gauna iš saulės baterijų plokščių, įrengtų ant mokyklų stogų, o 41 mokykloje buvo įgyvendintos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės.

2024 m. pasirašytos sutartys dėl švietimo infrastruktūros atkūrimo Turkijoje, visų pirma po 2023 m. vasario mėn. žemės drebėjimų. Šiuo finansavimu siekiama pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms suteikti daugiau galimybių gauti išsilavinimą. Dviem dotacijų projektais, kurių bendra vertė – 20 mln. EUR, teikiamos stipendijos ir susijusios paslaugos studentams pabėgėliams ir pirmosios arba antrosios pakopos studijų studentams iš priimančiųjų bendruomenių. Projektai pradėti 2023 m. sausio mėn. ir turėtų būti įgyvendinami trejus metus. Nuo 2025 m. sausio mėn. stipendija suteikta 5 702 aukštojo mokslo studentams, iš kurių 3 077 sirai ir 2 625 Turkijos studentai.

Apsauga

[25] Įtraukaus vaikų švietimo Turkijos švietimo sistemoje skatinimas (PIKTES+).

Apsaugai pagal Priemonę paremti ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso buvo skirta 352 mln. EUR, daugiausia per humanitarinio komponento projektus.

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą remiamas pabėgėlių registravimas ir tikrinimas siekiant legalizuoti jų statusą Turkijoje ir padėti jiems gauti paslaugas. Visų pirma paremtos Turkijos migracijos valdymo institucijos pastangos registracijos srityje ir sustiprinti jos instituciniai ir techniniai pajėgumai. Kartu su atskirais intervenciniais apsaugos veiksmais, kuriais siekiama užpildyti spragas ir reaguoti į konkrečius poreikius ir asmenų, kuriems kyla pavojus, aplinkybes, apsauga taip pat integruota į kitus humanitarinio atsako strategijos ramsčius (pagrindinių poreikių, sveikatos priežiūros, švietimo). Bendras tikslas – geriau spręsti pabėgėlių pažeidžiamumo problemą, įteisinti jų statusą ir įtraukti juos į platesnį viešųjų ir JT / NVO paslaugų tinklą. Ataskaitiniu laikotarpiu parama ir toliau buvo orientuojama į pažeidžiamiausias grupes (pvz., sezoninius žemės ūkio darbuotojus migrantus, pagrindines pabėgėlių grupes[26] ir t. t.). Be to, įgyvendinant ES patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, lėšomis finansuojamus projektus buvo remiami bendruomenių centrai, kurie priima pabėgėlius ir imasi veiksmų, kad pažeidžiami pabėgėliai pradėtų gauti tinkamas paslaugas.

Pagal Priemonės vystymosi kryptį buvo toliau įgyvendinama tiesioginė 20 mln. EUR dotacija Šeimos ir socialinių paslaugų ministerijai. Šiuo projektu siekiama suteikti daugiau galimybių pažeidžiamiems Turkijos gyventojams ir pabėgėliams naudotis kokybiškomis socialinėmis paslaugomis ir stiprinti ministerijos pajėgumus teikti integruotas ir kokybiškas socialines paslaugas.

Sveikata

Sveikatos priežiūros paramai pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 1,05 mlrd. EUR.

Pagrindinis Priemonės paramos ramstis – migrantų sveikatos priežiūros paslaugų programa SIHHAT; tai projektas, finansuotas trimis asignavimais iš eilės: 300 mln. EUR 2016 m., 210 mln. EUR 2020 m. ir 210 mln. EUR 2023 m. Pagal SIHHAT remiamos Turkijos sveikatos apsaugos ministerijos pastangos visiems pabėgėliams užtikrinti galimybę nemokamai ir vienodomis sąlygomis naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. 32 provincijose iš viso veikia 176 migrantų sveikatos priežiūros centrų ir konteineriuose įrengtų sveikatos priežiūros punktų, o ES remiamose įstaigose dirba apie 3 500 sveikatos priežiūros darbuotojų; 75 proc. iš jų yra sirų kilmės. Dėl žemės drebėjimų sumažėjo sveikatos priežiūros darbuotojų skaičius ir buvo apgadinta 17 centrų; jų paslaugos perkeltos į laikinus konteineriuose įrengtus sveikatos priežiūros punktus. SIHHAT II įgyvendinimas baigtas 2024 m. viduryje. SIHHAT III

[26] Tai, be kita ko, pabėgėliai, gyvenantys labiausiai nuo 2023 m žemės drebėjimų nukentėjusiose provincijose, ir pažeidžiamos pabėgėlių ir migrantų grupės, turinčios specialių apsaugos poreikių (pvz., vienišų tėvų namų ūkiai, neįgalieji, smurtą dėl lyties išgyvenę asmenys, LGBTIQ+ asmenys), įskaitant apie 300 000 mokyklos nelankančių vaikų.

užtikrinama, kad pabėgėlių sveikatos priežiūros paslaugos būtų toliau teikiamos skiriant papildomą ES paramą – 210 mln. EUR 2023 m. ir 50 mln. EUR 2024 m.

Dvi pagal Priemonę finansuojamos ligoninės – Dertjelio / Chatajaus ir Kiliso – veikia visu pajėgumu nuo 2022 m. ir teikia pagrindines sveikatos priežiūros paslaugas po 2023 m. žemės drebėjimų, kai abiejų ligoninių pajėgumai buvo padidinti iki 400 lovų. Be to, pagal Priemonę toliau statomi ir renovuojami migrantų sveikatos centrai, perkama medicinos įranga, gimdyvių ir higienos rinkiniai, papildant pastangas pagal SIHHAT taip pat atnaujinami fizioterapijos ir reabilitacijos skyriai. 2024 m. pradėti statyti aštuoni sveikatos priežiūros centrai ir įsigyta 113 medicinos įrangos vienetų, kad jais galėtų naudotis daugiau kaip 40 ligoninių.

Kalbant apie humanitarinę pagalbą, du fizinės reabilitacijos centrai Kilise ir Reichanlyje / Chatajuje toliau veikia ir teikia fizioterapijos, psichikos sveikatos ir psichosocialinės paramos paslaugas neįgaliems ir kitaip pažeidžiamiems pabėgėliams.

Savivaldybių infrastruktūra

Savivaldybių infrastruktūrai paremti pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 509 mln. EUR.

Pagal Priemonę remiamos įvairios savivaldybės – teikiamos pagrindinės komunalinės paslaugos, įskaitant vandens tiekimą, sanitarijos paslaugas ir kietųjų atliekų tvarkymą. Taip pat remiama vietos infrastruktūra – teikiamos rekreacinės paslaugos. Kalbant apie rekreacinę infrastruktūrą, pastatyta 12 objektų (futbolo ir teniso aikščių), šiuo metu statoma 10 sporto kompleksų. Tęsiami vandens ir nuotekų statybos projektai Kiliso, Šanliurfos, Gaziantepo, Mersino, Mardino, Adijamano, Malatijos ir Chatajaus provincijose.

2023 ir 2024 m. buvo parengtos papildomos savivaldybių infrastruktūros sutartys. Jų tikslas – sudaryti sąlygas tęsti projektą, kuriuo siekiama gerinti pažeidžiamų jaunuolių padėtį, užtikrinant įtraukią sporto ir jaunimo infrastruktūrą, taip pat tęsti projektą, kuriuo siekiama pertvarkyti vandens tiekimo ir nuotekų sistemas.

2024 m. su Turkijos aplinkos, urbanizacijos ir klimato kaitos ministerija buvo pasirašyta dar viena sutartis šioje prioritetinėje srityje, kuria siekiama padėti parengti ir įgyvendinti savivaldybių infrastruktūros projektus, kuriems per ILBANK bus lengviau teikti paskolas iš tarptautinių finansų įstaigų.

Pagrindiniai poreikiai ir socialinė bei ekonominė parama

Pagrindiniams poreikiams paremti, taip pat socialinei ir ekonominei paramai pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 4 mlrd. EUR.

Šioje prioritetinėje srityje vykdomais intervenciniais veiksmais siekiama padėti patenkinti pažeidžiamiausių pabėgėlių pagrindinius poreikius ir stiprinti pabėgėlių atsparumą bei gebėjimą pasirūpinti savimi. Taip turėtų būti sudarytos sąlygos laipsniškai tapti nepriklausomiems nuo socialinės paramos ir pereiti prie geresnio gebėjimo pasirūpinti savimi ir geresnių pragyvenimo galimybių.

Pagal Priemonę teikiant paramą pagrindiniams poreikiams patenkinti, daugiau kaip 2,6 mln. pabėgėlių gavo tiesioginę paramą, leidžiančią jiems gyventi oriai. Iki 2023 m. liepos mėn. didžioji paramos dalis buvo teikiama per Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą (ESSN) – socialinės pagalbos programą, pagal kurią kas mėnesį daugiau kaip 1,6 mln. pažeidžiamų pabėgėlių per debetinių kortelių sistemą pervedamos piniginės išmokos.

Pagal antrąją Priemonės dalį užbaigtas 245 mln. EUR tiesioginės dotacijos įgyvendinimas su Šeimos ir socialinių paslaugų ministerija. Ši dotacija leido teikti mėnesinę finansinę paramą, panašią į socialinę paramą, teikiamą pažeidžiamiems asmenims per Turkijos socialinės apsaugos sistemą, t. y. papildomą ESSN (C-ESSN). Projektas pradėtas įgyvendinti kartu su Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistema; Projektas buvo vykdomas lygiagrečiai su ESSN ir juo buvo teikiama parama vienišų tėvų, vyresnio amžiaus žmonių ir neįgaliųjų (įskaitant sunkią negalią turinčius asmenis) namų ūkiams. 2024 m. programų C-ESSN ir ESSN[27] tęstinumas buvo užtikrintas pasinaudojus 3 mlrd. EUR papildoma parama pabėgėliams, sutelkta 2021–2023 m.[28] kitu pagrindu nei Priemonė Nuo to laiko abi programos buvo sujungtos į vieną sutartį. 2023 m. liepos mėn. su Šeimos ir socialinių paslaugų ministerija pasirašyta nauja paramos grynaisiais pinigais programa „Pabėgėlių Turkijoje socialinės apsaugos sistema“ (SSN) (781 mln. EUR). Ši intervencija padėjo ESSN pereiti nuo humanitarinės pagalbos prie ilgalaikės paramos vystymuisi, o DG ECHO nebedalyvavo programos valdyme. Pagal dabartinę programą (SSN) padedama šiek tiek daugiau kaip 1,4 mln. pabėgėlių patenkinti pagrindinius kasdienius poreikius.

Pabėgėliams toliau teikiama papildoma socialinė ir ekonominė parama, kad jiems būtų sudarytos palankesnės sąlygos patekti į darbo rinką. ES strategija šioje prioritetinėje srityje apima tiek pasiūlą, tiek paklausą darbo rinkoje. Pagrindinės paramos rūšys apima techninį ir profesinį rengimą ir mokymą; trumpalaikius profesinio mokymo kursus, įskaitant mokymą darbo vietoje, socialinių emocinių įgūdžių ugdymą, profesinio konsultavimo ir paramos paslaugas, taip pat paramą darbo leidimui gauti. Kalbant apie trumpalaikius profesinių įgūdžių ugdymo kursus, 2024 m. į tokius kursus per šešių mėnesių laikotarpį užsiregistravo 11 779 dalyvių, taigi bendras paramos gavėjų skaičius pasiekė 83 789, iš kurių 51 proc. buvo vyrai. Be to, remiantis per tą patį laikotarpį surinktais trijų projektų duomenimis, įmonių, įsteigtų arba išplėstų naudojantis ES parama pabėgėliams, sukurtų naujų darbo vietų padaugėjo 8 584, taigi iš viso sukurta 15 004 darbo vietų.

[27] Planuojama, kad kitą programos ESSN įgyvendinimo etapą perims Plėtros ir Rytų kaimynystės GD.

[28] 2022 m. sausio 4 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl piniginės paramos teikimo pažeidžiamiausiems pabėgėliams Turkijoje individualios priemonės finansavimo 2022 ir 2023 m., C(2022) 7822 ir 2022 m. gruodžio 7 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl pagrindinių pabėgėlių poreikių tenkinimo ir perėjimo prie pragyvenimo galimybių Turkijoje tolesnio rėmimo individualios priemonės finansavimo 2022 m., C(2022) 8887.

Antroje pagrindinėje programos dalyje daugiausia dėmesio skiriama naujų įmonių steigimui ir esamų įmonių plėtrai teikiant materialinę ir nematerialinę paramą, kad būtų pagerintas oficialių darbo vietų kūrimas. Užimtumo rėmimo ir paramos perėjimui prie darbo rinkos projektuose (ISDEP I ir ISDEP II), įgyvendinamuose bendradarbiaujant su Turkijos užimtumo agentūra (İŞKUR) ir su Darbo ir socialinės apsaugos ministerijos Tarptautinės darbo jėgos generaliniu direktoratu (DG ILF), daugiausia dėmesio skiriama oficialaus pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių narių užimtumo didinimui. Projektas ISDEP I sėkmingai užbaigtas 2024 m. Dotacijos verslininkams, įskaitant verslumo mokymą, taip pat materialinė ir nematerialinė parama tiek pabėgėliams, tiek priimančiosioms bendruomenėms, siekiant kurti darbo vietas glaudžiai bendradarbiaujant su Turkijos Smulkiosios ir vidutinės pramonės vystymo organizacija (KOSGEB) ir Turkijos plėtros ir investicijų banku (TKYB).

Projektu ENHANCER – verslumo gebėjimų stiprinimas siekiant tvarios socialinės ir ekonominės integracijos ir Socialinio verslumo, įgalėjimo ir sanglaudos pabėgėlių ir priimančiosiose bendruomenėse Turkijoje projektais siekiama to paties tikslo ir jie įgyvendinami bendradarbiaujant su Pramonės ir technologijų ministerija. Papildomi projektai vykdomi užimtumo žemės ūkyje, profesinio mokymo ir pameistrystės srityse. 2024 m. pasirašytos papildomos socialinės ir ekonominės paramos sutartys. Jos apima sutartis, kuriomis siekiama pagerinti tvarius pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių pragyvenimo šaltinius ir oficialų užimtumą nuo 2023 m. vasario mėn. žemės drebėjimų nukentėjusiose vietovėse.

Migracijos valdymas

Savivaldybių infrastruktūrai paremti pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams[29] iš viso skirta 878 mln. EUR.

Užbaigti du pagal pirmąją dalį finansuojami projektai, kurių bendra vertė – 80 mln. EUR. Pirmuoju projektu buvo teikiama ES parama Turkijos pakrančių apsaugos pajėgų paieškos ir gelbėjimo pajėgumams stiprinti, o antruoju buvo siekiama padėti Turkijos migracijos valdymo institucijai[30] administruoti grąžinimą iš ES.

2024 m. toliau buvo įgyvendinami trys projektai, kuriems skirta 30 mln. EUR papildoma parama pabėgėliams, siekiant: i) stiprinti Turkijos migracijos valdymo institucijos gebėjimus kovoti su neteisėta migracija; ii) gerinti sienų valdymo agentūrų tarpžinybinį bendradarbiavimą oro uostuose ir iii) toliau teikti operacinę paramą užsieniečių sulaikymo centrų valdymui.

Nuo 2024 m. įgyvendinama 2023 m. gruodžio mėn. pasirašyta 220 mln. EUR vertės sutartis. Ja siekiama toliau stiprinti sienų valdymą prie Turkijos rytinės ir pietrytinės sienos. 2024 m., teikiant papildomą paramą pabėgėliams, Turkijos migracijos ir sienų valdymo pajėgumams remti buvo skirta dar 398 mln. EUR. Šiuo finansavimu daugiausia dėmesio skiriama: i)

[29] Į šią sumą neįeina 150 mln. EUR, skirtų pagal HOME priemones.
[30] Tuo metu tai buvo Migracijos valdymo generalinis direktoratas.

savanoriškam grįžimui į kilmės šalis; i) tarptautinių ir laikinųjų apsaugos procedūrų stiprinimui; iii) neteisėto migrantų gabenimo prevencijai; iv) sausumos ir jūrų sienų saugumui ir teisėtai migracijai. Taip pat numatyta 50 mln. EUR papildoma suma, kuri buvo skirta minėtam sienų valdymo projektui.

Pagal Priemonę įgyvendinamų projektų lyčių aspektai

Įgyvendinant veiksmus pagal Priemonę toliau vadovaujamasi Trečiuoju ES lyčių lygybės veiksmų planu „2021–2025 m. kartu siekime lyčių lygybės pasaulyje“. Įvairiausio statuso moterų ir mergaičių žmogaus teisių propagavimas, apsauga ir įgyvendinimas, lyčių lygybė ir moterų bei mergaičių įgalėjimas 2024 m. tebebuvo prioritetiniai klausimai. Su lytimi susiję aspektai buvo įtraukti į visus Priemonės projektus ir nuolat stebimi naudojant suskirstytus duomenis (76 rodikliai).

Priemonė labai padidino moterų įsidarbinamumą: daugiau kaip 26 000 moterų baigė trumpalaikius kvalifikacijos kėlimo kursus, apie 40 000 pasinaudojo konsultavimo užimtumo klausimais paslaugomis, o 500 moterų valdomų įmonių gavo konsultacinę arba finansinę paramą. Pagal Priemonę pabėgėlėms rengti turkų kalbos kursai; juos sėkmingai baigė apie 25 000 suaugusių pabėgėlių moterų ir 20 000 studenčių. Be to, apie 55 000 mergaičių pabėgėlių lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigas – tokia galimybė joms suteikta įgyvendinant Priemonės lėšomis finansuojamus projektus; 15 000 studenčių gavo stipendijas studijoms. Be kita ko, beveik 50 proc. pagal Priemonę dirbančių mokytojų ir švietimo darbuotojų yra moterys. Pinigų pervedimo programos vienodai naudingos daugiau kaip 1 mln. pabėgėlių moterų – joms užtikrinamas reguliarus besąlygiškas išteklių pervedimas. Be to, maždaug 400 000 studenčių šeimų vykdytas sąlyginis pinigų pervedimas švietimo paramos tikslais. Vykdytos ne tik pinigų pervedimo programos – apie 500 000 pabėgėlių moterų gavo apsaugos ir tolesnio nukreipimo paslaugas, o maždaug 550 000 pabėgėlių moterų pasinaudojo apsaugos paslaugomis, teikiamomis įgyvendinant Priemonės lėšomis finansuojamus projektus.

5. Stebėsena, vertinimas ir auditas

2024 m. ataskaitos apie įgyvendinant Priemonę pasiektus rezultatus ir toliau buvo grindžiamos atnaujinta Priemonės rezultatų sistema[31] ir Pokyčių teorija[32]. Su 13-ąja Priemonės stebėsenos ataskaita, kuri paskelbta 2024 m. gruodžio mėn., galima susipažinti Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD interneto svetainėje[33].

2024 m. pabaigoje Komisija pasirašė naują sutartį, siekdama užtikrinti, kad toliau būtų taikoma Priemonės stebėsenos ir duomenų valdymo sistema, sukurta pagal pirmąją techninės pagalbos

[31] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/23babb53-e316-4361-b373-78f0ce1d663e_en?filename=EU%20support%20to%20Refugees%20in%20TR_Results%20Framework.pdf.
[32] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/99c1bfa3-1853-42ff-ae3b-59622f7bdab1_en?filename=EU%20support%20to%20refugees%20in%20TR_Theory%20of%20Change%202024.pdf.
[33] https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.

sutartį (SUMAF)[34]. Pradinė SUMAF[35] sutartis baigėsi gruodžio mėn.; pagal ją pranešta apie 127 stebėsenos misijas (apimančias keturias *ad hoc* misijas), 53 patikras vietoje ir 112 stebėsenos misijų[36].

2024 m. gegužės mėn. Komisija pasirašė preliminariąją sutartį dėl galutinio Priemonės vertinimo. Atlikus 2021 m. Priemonės strateginį laikotarpio vidurio vertinimą, galutiniame vertinime daugiausia dėmesio turi būti skiriama antrajai Priemonės daliai ir jis turėtų būti užbaigtas 2025 m. pabaigoje, taip patvirtinant Priemonės išvadą.

2024 m. balandžio mėn. Europos Audito Rūmai paskelbė antrąjį Priemonės veiklos auditą. Audito ataskaita, įskaitant Audito Rūmų nustatytus faktus bei rekomendacijas ir Komisijos atsakymus, buvo paskelbta 2024 m. balandžio 24 d.; ją galima rasti internete[37]. Pagrindinė Audito Rūmų rekomendacija buvo Komisijai pagerinti Priemonės projektų poveikio vertinimo būdą ir pradėti diskusiją su valstybėmis narėmis ir Turkijos valdžios institucijomis dėl to, kaip užtikrinti projektų tvarumą.

6. Komunikacija ir matomumas

2024 m. toliau buvo tęsiama veikla, kuria siekiama didinti Priemonės veiksmų ir ES pagalbos Turkijai priimant pabėgėlius matomumą. Dėl šiuo laikotarpiu smarkiai išaugusios neigiamos oficialios retorikos ir nepalankaus visuomenės požiūrio į pabėgėlius daugiausia dėmesio buvo skiriama pagalbai, kurią ES teikia prieglobsčiams ir priimančiosioms bendruomenėms po 2023 m. vasario mėn. žemės drebėjimų. Pavyzdžiai: i) spaudos atstovų kelionė 2024 m. sausio mėn. pabaigoje; ii) keletas sėkmės istorijų ir vaizdo įrašų; iii) 2023 m. vasario mėn., glaudžiai bendradarbiaujant su ES valstybėmis narėmis Ankaroje, surengtas renginys, pristatytas leidinys, vaizdo įrašas ir nuotrauka „Stipresni kartu“ apie ES gelbėjimo darbuotojų vaidmenį padedant pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms ir iv) 2024 m. balandžio mėn. pabaigoje surengtas plačiai nušviestas Komisijos narės E. Ferreira vizitas.

7. Išvados ir tolesni veiksmai

2024 m. Priemonė buvo sparčiai įgyvendinama. Sutartys dėl viso Priemonės veiklos biudžeto sudarytos iki 2020 m. pabaigos, o iki 2024 m. pabaigos išmokėta 5,7 mlrd. EUR. Pagal Priemonę Turkijoje ir toliau buvo teikiama labai reikalinga pagalba pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms. 2020–2024 m. asignuota papildoma pagalba pabėgėliams siekiama užtikrinti pagal Priemonę pasiektų rezultatų tvarumą.

[34] Techninė pagalba ES paramos pabėgėliams Turkijoje veiksmingumui stebėti – PNPP/2024/461–735.
[35] Techninė pagalba pagal Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę finansuojamų veiksmų stebėsenai remti – IPA/2021/429-105 (Sutarties IPA/2018/393-877 VI priedėlis).
[36] 2017 m. suminiai duomenys.
[37] https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2024-06/SR-2024-06_LT.pdf.

Be kita ko, numatyti tokie **tolesni veiksmai**:

- *toliau veiksmingai įgyvendinti visus pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms skirtus Priemonės projektus laikantis patikimo finansų valdymo principų;*
- *toliau plėtoti su Priemone susijusią komunikacijos veiklą;*
- *2025 m. surengti Priemonės iniciatyvinio komiteto galutinį posėdį;*
- *programuoti 2025–2027 m. papildomą paramą pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms Turkijoje, kad būtų užtikrintas pagal Priemonę pasiektų rezultatų tvarumas.*